

DET DANSKE
SPROG- OG
LITTERATURSelskab

Aarhus Universitetsforlag

AARHUS UNIVERSITY PRESS

Pressemeddelelse

Dansk sprog i brug – fra Jyske Lov til 👍 😊 😎

Bind 4 i serien *Dansk Sproghistorie* 1-6 med titlen *Dansk i brug* udkommer den 17. marts.

Redaktion: Ebba Hjorth, Henrik Galberg Jacobsen, Bent Jørgensen, Birgitte Jacobsen, Merete Korvenius Jørgensen og Laurids Kristian Fahl

“Jeg har flyttet herud for at prøve at have så meget mel, jeg kan have i munden, og så blæse så hårdt, jeg kan overhovedet”.

Citatet er fra en tv-udsendelse fra 2014, hvor en ung mand fortæller hvorfor han er flyttet fra hovedstaden til landet: Han ville prøve noget nyt, og han vil have det hele, ikke kun en del. Bag citatet ligger et ordsprog som danskere har kunnet anvende i mere end 500 år: “man kan ikke både blæse og have mel i munden”, som kendes helt tilbage fra middelalderen.

Fjerde bind af *Dansk Sproghistorie* har fået titlen *Dansk i brug* og viser gennem de i alt 16 kapitler og bindets mange illustrationer hvordan almensproget gennem tiden er blevet påvirket af forskellige sproglige genrer – fra middelalderens første lovtekster over 1700-tallets aviser på vers til nutidens sprog på de sociale medier.

Bindet er inddelt i fire dele: “Lov, bibel og salmer”, “Viser, sange og ordsprog”, “Sprog og medier” og “Dannelse og uddannelse”. De to første viser hvordan almensproget gennem tiden er blevet påvirket af specialiserede genrer som juridisk sprog, bibeloversættelser og salmer samt mere folkelige genrer som folkeviser, højskolesang og ordsprog. I tredje del fortælles historien om mediernes sprog – fra den første dansksprogede avis over radio- og tv-kanaler til nyere kommunikationsformer opstået med udbredelsen af internet og mobiltelefoni. Fjerde og sidste del gør rede for hvornår det blev almindeligt at kunne læse og skrive i Danmark, hvordan vi er blevet undervist i dansk, og hvordan den sproglige standardisering opstod, herunder den sproglige korrekthed og de idealer man i øvrigt har opstillet for et godt og “rent” nationalsprog som dansk.

ISBN 978 87 7184 165 7
416 sider, hardback
Pris: 399,95 kr.
Udkommer 17. marts 2020

PRESSEKONTAKT:
Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Ledende redaktør:
Ebba Hjorth
Tlf.: 60 80 20 35
Mail: eh@dsl.dk

Direktør:
Karen Skovgaard-Petersen
Tlf.: 29 62 46 95
Mail: ksp@dsl.dk

Værket er finansieret af Carlsbergfondet

va mæ kulturen

Under redegørelsen for den sproglige standardisering kommer bind 4 bl.a. ind på 1900-tallets tilhængere af den såkaldte fonetiske retskrivning, hvor ordene i højere grad staves som de udtales. Blandt disse tilhængere finder man fx arkitekten og forfatteren Poul Henningsen (PH, 1894-1967), som i 1933 udgav den kulturkritiske bog *Hvad med kulturen?*. På omslagets forside er bogens titel gengivet i tre forskellige typografiske og ortografiske versioner af forskellig "modernitet". Den mest avancerede er den nederste lydskriftnære version, *va mæ kulturen*, uden stumt *h* og *d* og med udelukkende små begyndelsesbogstaver. Bogen rummer herudover en del afvigelser fra den officielle retskrivning anno 1933: Substantiverne (appellativerne) er skrevet med små begyndelsesbogstaver (men de store bogstaver er bevaret i navne (propriet) og efter punktum og lign.). Og stumme stavelser og bogstaver er hyppigt droppet i ord som fx *blie*, *blir*, *bær*, *giet*, *ha*, *lisaa*, *sir*, *tar*, *det er fuldstændig rigtig* (for *blive*, *bliver*, *bærer*, *givet*, *have*, *lige saa*, *siger*, *tager*, (..) *fuldstændig(t) rigtigt*), samtidig finder man også eksempler på sammenskrevne ordforbindelser som *idag*, *tilbunds* (for *i Dag*, *til Bunds*).

Om Dansk Sproghistorie 1-6

Dansk Sproghistorie 1-6 har flere end 80 eksperter som forfattere. Det er den første samlede beskrivelse af dansk siden 1968 – og den mest ambitiøse.

Bind 1 af *Dansk Sproghistorie*, *Dansk tager form*, udkom i november 2016. Her kan man blandt meget andet læse om hvordan dansk blev dansk, og om forskellige måder at beskrive sprog og skrive sproghistorie på. Man kan også få indblik i de mange forskellige slags skrifter vi har brugt og bruger i Danmark (fx runer, krøllede bogstaver, skrive-skrifter og skrifter i elektroniske medier).

Bind 2, *Ord for ord for ord*, udkom i juni 2018. Bindet beskriver bl.a. hvordan de skrevne ord gennem historien har været stavet, og hvilke lyde der har været brugt i udtalen af dansk. Der fortælles om arveord, låneord og fremmedord og om hvordan nye ord før og nu dannes ved sammensætning og afledning. Og så præsenteres også det særlige ordforråd i fagsprog, slang og sted- og personnavne.

Bind 3, *Bøjning og bygning*, udkom i august 2019. Bindet rummer dels beskrivelse af udviklingen og forenklingen i tidens løb af ordenes *bøjning*, dels ordenes forskellige roller i opbygningen af sætninger (*syntaks*). Desuden fortælles *dialekternes* og *sociolekternes* historie, særtræk og udvikling i særskilte kapitler.

Bindene 5-6 er under redaktion. I bind 5, *Dansk i samspil*, fortæller om det danske sprogs indflydelse ude i verden og om brugen af andre sprog i Danmark gennem historien. Indflydelsen på sproget fra markante danske forfattere værker og fra oversættelser til dansk af klassisk litteratur er hovedtemaet i bind 6, *Forfatterens dansk*.

På *Dansk Sproghistories* hjemmeside, danskspoghistorie.dk, kan man finde oplysninger der supplerer den trykte bog. Ud over skriftligt materiale kan man her høre lydfiler med talt sprog, fx skuespillerinden Louise Phisters oplæsning fra 1904 af et par Holberg-monologer, og se billeder og relevante filmklip som fx Danmarks Radios julekalenderparodi *Yallahrup Færgeby* fra 2007.

Om Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL) udgiver og dokumenterer dansk sprog og litteratur fra de ældste tider til i dag – i bogform og på nettet. Læs mere på dsl.dk.